

XVI

Та що се враз за гомін ізчинився
При брамі кладовища? Що за люди
Валять юрбою, бігають усюди,
Когось шукають? А оті, що вкупі
К горючому костру простують, що се
За діда ветхого несуть в носилках?
Побачив Гарісчандра сей народ,
Побачив діда й стрепенувся. Ах!
Колись він знав його, знав тих усіх
Людей! Таж се Айодії міщани!
А дід той — се його старезний прадід,
Колишній цар Айодьї, Девадатта,
Тепер від многих літ святий пустинник,
Чудесний лікар і порадник всіх.
Та що за диво, що його міщани
Сюди такою купою прийшли?
І прадіда пощо несуть святого?

Та ось його побачив Девадатта,
Побачили міщани.

«Царю, царю! —
Роздався дружний крик їх.— Почекай!»

Д е в а д а т т а

Стій, Гарісчандро! Ще тобі не час
В палату Індри! Діти, лийте воду,
Гасіть огонь!

За кілька хвиль погас
Огонь. Ридаючи і сміючися,
Міщани на руках знесли зі стосу
Дитя, і Сайвію, і Гарісчандру.

Г а р і с ч а н д р а

Що завинив я вам, що ви на силу
Вертаєте мене з тієї стежки,
Що до свободи вічної веде?

Д е в а д а т т а

Великий гріх твій тут тебе спиняє.
Хіба забув ти, що найперша царська
Повинність — дбати про своїх підданих?

Гарісчандра

Не маю я підданих! Я не цар!
Чандал нечистий, сторож кладовища,
Здирач з умерших шмаття — ось хто я!

Девадатта

А як мені святу складав присягу
В Айодії закону стерегти
І не лишать без власті — се забув?

Гарісчандра

Навів на мене бог важку покусу.
В Айодії я власть віддати мусив
Аскету Вісвамїтрі. Той там пан.

Девадатта

Тиран і здирця той уже доволі
Напанувався. Нині твій престол
Свобідний, жде давнього свого пана.

Гарісчандра

Не можу я на нім засісти, діду.
В неволю проданий чандалу, я
Лиш з дозволу його піду відсіля.

Чандал

Ось тут я, батечку! Та ти про мене
Не дбай! Іди собі з всіми богами!
Мені оті міщани святобліві
За тебе для заміни привели
Такого ж пана, як і ти.

Гарісчандра

Кого?

Чандал

Та свого ж царя, бач, Вісвамїтру.
Старенький він, то правда, і бурчить,
Клене сердито. Ну, та дасть-то бог,
Що якимось з ним до ладу дійдемо.
На кладовище не піде, та я
Пошлю його собак ловить по місті —
Се також діло добре і немудре.

Гарісчандра

Ні, не бувають в Айодії мені!
Важкі пригоди геть мене зламали,
А сина смерть життя підсікла корінь.

Девадатта

Подай мені свою дитину, доню!

Тремтячи, Сайвія старцеві в руки
Дитини трупа подала. Оглянув
Старий посніле, опухле тіло,
До груді вухо притулив і слухав.
Тоді з-за пазухи добув лушпину
З горіха, в ній якась масть була.
Отсю подав він Сайвії і мовив:
«Візьми се, доню, намасти дитя!»

І диво дивне! Де лише прилипла
Чудовна масть до тіла, там щезала
Гадюча пухленна і синець,
Біліло тіло, м'якло, подавалось
І набиралося тепла. На щоках
Слабенький рум'янець заграв. І звільна
Розкрились очі, розтулились ніжні
Уста, і ще слабій, безвладний хлопчик
Тихесенько промовив: «Мамо! Тату!»

І кинувсь на коліна Гарісчандра,
І Сайвія, надмірним щастям наче
Прибита, кинулась йому на шию,
І плакали обое й цілували
Дитя воскресше, й дідові коліна,
І всіх, усіх Айодії міщан.
Що там з слізьми в очах на все гляділи.

Оце вам повість про царя й аскета —
Могучим всім в науку й осторогу,
Всім твердосердим, гордим на погрозу,
Нещасним всім, страждущим на потіху.

Львів, у грудні 1892